

A ROMÁNIAI MAGYAR OKTATÁS KEZDETEI 1918–1922

Az első világháborút lezáró párizsi békeszerződések és az Osztrák-Magyar Monarchia romjain létrejövő új államok között kötött Kisebbségi Szerződések új közjogi személyt hívtak életre a *kisebbség* fogalmában.¹ Románia 1919. december 9-én² Párizsban a szövetséges és társult főhatalmakkal (antant)³ közösen aláírt egyezményben garantálta, hogy azok a román állampolgárok, akik etnikai, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, joguk van „saját költségükön jótékonyági, vallási vagy szociális, iskolákat és más nevelőintézeteket létesíteni, igazgatni és azokra felügyelni, azzal a joggal, hogy azokban saját nyelvüket szabadon használhatják, és vallásukat szabadon gyakorolhatják.” Az erdélyi székely és szász „közületeknek a román állam ellenőrzése mellett, vallási és tanügyi kérdésekben helyi önkormányzatot” engedélyeznek.⁴ Az erdélyi magyarság egyéni és kollektív jogai körül kibontakozó politikai vitákban az említett két jogforrás mellett a Gyulafehérvári Határozatok (1918. december 1.) is gyakori hivatkozásként szerepeltek. Bár a román parlament csak az egyesülést ratifikálta, de a román nemzetgyűlési határozatoknak az első pontja kimondta, hogy „Mindenik népnek joga van a maga neveléséhez és kormányzásához saját anyanyelvén, saját közigazgatásával, saját kebeléből választott egyének által.”⁵ Közhely, de a politikai konfliktus jelentős része abból fakad, hogy a leírt vagy kimondott szó nem a

¹ MIKÓ 1941. 19.

² A román parlament a törvényt 1920. szeptember 4-én ratifikálta, amelynek pontos szövege igen kevés sajtófelületen jelent csak meg.

³ A párizsi békekonferencián az új államok kisebbségi ügyeinek rendezésére (1919. május 1.) külön bizottságot állítottak fel: *Comission des nouveaux Etats*. Wilson, Clemenceau és Lloyd George azzal bízta meg a bizottságot, hogy készítse el a kisebbségi szerződés tervezeteket. Wilson azt javasolta, hogy az újonnan megnövekedett államok, területükön a kisebbségek védelmére nemzetközi kötelezettséget vállaljanak. Összesen kilenc kisebbségi szerződést kötöttek: Lengyelország, Románia, Csehszlovákia, Görögország, Szerb-Horvát-Szlóven, Királyság, Magyarország, Ausztria, Törökország, Bulgária. BARANYAI 1925. 215–222.

⁴ BARANYAI 1925. 198.

⁵ MIKÓ 1941. 265. (forrás: A gyulafehérvári egyesülési határozatok I-IX)

maghatározott formában valósul meg vagy egyes közösségek érdekeit sérti. Az erdélyi magyarság demokratikus és nemzetiségi szervezkedése is csak szórványosan folytatható Kolozsvár román megszállását követően. Az egyes nemzetközi jogszabályok és viszonyrendszerek (pl. Népszövetség, kisantant), illetve az univerzális politikai-ideológiai irányelvek, az önálló identitással rendelkező kisebbségi magyarság jól felfogott sajátos érdekei, illetve a román politikum néhány politikai ígérete kijelölték a romániai magyar közösségek legalapvetőbb programját: „a kisebbségi jogok védelme és biztosítása politikai, közigazgatási, egyházi és iskolaügyi téren”.⁶

A vizsgált kérdés az, hogy a két világháború közti kelet-közép-európai térség multietnikus nemzetállamában, a Román Királyságban *kényszerközösségként*⁷ tovább élő magyar csoportok miként integrálódtak az új államalakulatokba, milyen önálló intézményi formákat voltak képesek kialakítani, majd fenntartani, amely részben meghatározta a kisebbségi társadalomépítés folyamatát és annak minőségét. Az egyik ilyen nagy alrendszer a dualizmusból örökölt oktatási rendszer volt, amelyre az erdélyi magyarság támaszkodni kívánt kultúrájának és anyanyelvének megőrzése során. Ez a tanulmány a romániai magyarság anyanyelvi oktatásának változását mutatja be 1918–1922 között az impériumváltáskor. Arra fókuszál, hogy a tanítás nyelve az új állami keretek között, a korábbi magyar tannyelv domináns státuszának megszűnésével milyen körülmények között folytatható az államosítást követően illetve, hogyan igyekeztek befolyásolni a nemzetiségi iskolák működését.

Egy felemás tanév: 1918–1919

A Romániához csatolt magyar területeken működő iskolák 1918 szeptemberében (jelleg, fokozat és tannyelv szerint) még magyar

---

⁶ MIKÓ 1941. 19.

⁷ 1918-ban a magyar nemzetépítésből olyan fejlett nemzettudattal bíró régiók szakadtak ki, amelyek magyarsága kényszerközösségként önálló kulturális és politikai intézményrendszert teremtett a két világháború között. Ezek a kisebbségi társadalmak bár részesei az adott ország politikai közösségének, de nem részesei az adott ország nemzetépítésének (cseh, szlovák, román, szerb politikai nemzetek). Ezekben az országokban a nemzetállamiság kiépítése éppen a magyar, német és zsidó közösségek társadalmi és gazdasági pozícióival szemben történt meg. BÁRDI 2007. 7–10.

ellenőrzés alatt kezdték meg a tanévet, de már román kontroll alatt fejezték be. Románia egy teljesen kiépített iskolahálózatot örökölt. Az egykori monarchia sokszínű iskolarendszerrel bírt. Az alap- és középfokú oktatás fenntartásában és működtetésében több szereplő vállalt szerepet (Lásd. 1. táblázat). A népiskoláknak kevesebb, mint 30%-a volt csak állami, míg több mint 70%-uk (ebből községi 5,7% és felekezeti 66,3%) autonóm iskola. A népiskolák kevesebb, mint fele (48,4%) volt magyar tannyelvű, míg a román megközelítette az 50%-ot.⁸ Az összes állami (elemi népiskola, polgári, középiskola, tanítóképző) iskolák tannyelve 1497 esetben volt csak magyar. Az egyházi autonómia szellemében, az állami iskolák számát meghalódóan a román tannyelvű görög keleti és görög katolikus elemi népiskolák száma összesen 2 296 volt. A táblázatban feltüntetett iskolákon kívül továbbá még működött az 1918-19. tanévben: 480 óvoda, 22 felsőkereskedelmi iskola, 27 ipariskola, 14 gazdasági iskola (földműves, vincellér, kertészeti), 2 jogakadémia, 1 kereskedelmi akadémia, 1 tudományegyetem, 13 teológiai akadémia és 194 ipari- és kereskedelmi tanonciskola.⁹

Kolozsvár román megszállásával párhuzamosan (1918. karácsony) a nagyszebeni Consiliul Dirigent¹⁰ Kultusz- és Közoktatásügyi Reszort (minisztérium) megkezdte a volt magyarországi területeken az állami oktatási intézmények felmérését. A reszort első döntése értelmében a román nemzetiségű tanulókat felmentették a magyar nyelv és irodalom további kötelező tanulása alól, a magyar történelem, Magyarország földrajza és alkotmánya helyett pedig a tanév hátralévő részében Románia történelme, földrajza és alkotmánya lett a

---

⁸ A fennmaradó 10%-ba tartoztak a német (261 evangélikus) és a szláv tannyelvű iskolák, ahol a magyar nyelvet csak tantárgyként tanították. Magyar tannyelvet használt a római katolikus (388), a református (322), az unitárius (26) és az izraelita (42) elemi népiskolák intézményrendszere.

⁹ DIÓSZEGI 1990.81.; BARABÁS 1944. 3–5.; IANCU 1995. 207–208.

¹⁰ 1918. december 1-jén a gyulafehérvári román nemzetgyűlés egy 200 tagú Nagy Nemzeti Tanácsot választott, amely kijelölte a 15 fős Kormányzótanács (Consiliul Dirigent) tagjait, elnökévé Iuliu Maniut választották. Az új román politikai testület esküt tett a görög katolikus és az ortodox egyházra, amely szimbolikusan kifejezte a teljes románság nemzeti akarátát. A Consiliul Dirigent közel két éves működése alatt a megszállt magyarországi területek felett különböző igazgatási hatásköröket gyakorolt, köztük az oktatásét is. 1918. december 2-tól–1920. április 10-ig működött, élén előbb Vasile Goldiș, majd Valeriu Braniște álltak. IANCU 1995. 34–38.

kötelező tantárgy.¹¹ Március 15-e helyett Románia május 10-i nemzeti ünnepe emelkedett az iskolák kötelező ünnepnapjává. Az egyes iskolák személyzete ekkor még zavartalanul megkapták a fizetésüket. 1919. január 24-én kelt 1. számú rendelet volt az első döntés, amely általános irányelveket fogalmazott meg az oktatás átalakítása ügyében. A községi, a felekezeti, az alapítványi és a magán iskolákban a tannyelvet az iskolafenntartó állapíthatta meg. Az állami elemi iskolákban a tanítás nyelve az adott község többségi lakosságának nyelve szerint történt. Az adott kisebbség, amennyiben legalább egy tanító foglalkoztatására elegendő diákot tudott beíratni, anyanyelvén párhuzamos osztályt indíthatott. Az állami középiskolákban a tannyelvet az adott megye többségének nyelvén szervezték meg. Többség és kisebbség viszonyában az első jelentős konfliktust a közoktatási reszort azon körrendelete váltotta ki, amely a magyar oktatók részére, munkahely elvesztése fejében, előírta a hűségesküt és a román nyelv elsajátítását egy év alatt.¹² A magyar nemzetiségű tanárok többsége az esküt nem tette le, de a tanévet befejezte.¹³

Egységes államépítés eltérő módszerekkel

Nagy-Románia társadalmilag, kulturálisan, politikailag és gazdaságilag eltérő fejlettségű, heterogén területeket (provinciákat) szerzett meg: Besszarábiát, Bukovinát és Erdélyt. A lakosságában megnövekedett új országban a nem-román nemzetiségűek aránya 30%-ra emelkedett. A román kormány támogatta a városias környezet *romanizációját*, ahol a román etnikum számbeli kisebbségben volt 1918 előtt. A besszarábiai, bukovinai és erdélyi városi élitek többségében oroszok, magyarok, németek és zsidók voltak, míg a románság döntően vidéken paraszti életformában élt. A teljes román népességen belül a falusiak aránya még 1930-ban is 58,6% volt. A román társadalompolitikai építkezés célja az volt, hogy a román parasztság az oktatás kibővítésével felzárkózzon a

---

¹¹ *Kolozsvári Hírlap* 1919. február 11.

¹² DIÓSZEGI 1990. 81.; BARABÁS 1944. 5–6.

¹³ Az eskü megtagadásának hivatalos indoka az volt, hogy a megszállt terület lakosságát nem lehet kényszerítéssel ellenséges hatalomnak hűségesküre kötelezni, illetve Erdély területi rendezésére jogilag akkor még nem került sor. A IV. Hágai Egyezmény III. rész, 45. cikkelyre hivatkoztak. Az erdélyi magyarság evakuálása kérdésében (MNL OL K 26 ME 1920. XXXIX. 9967); *Kolozsvári Hírlap* 1919. január 11.

középosztály tagjává, a falvakból a városokba költözzön, csatlakozzon a bürokráciához, vagy munkát vállaljon az iparban és a szolgáltató szektorban. A román politikai elit elsődleges feladata ezért a román nemzetépítés kereteinek biztosítása volt, amely hosszú távra kijelölte az állami eszközökkel befolyásolt társadalompolitikai irányokat. Az oktatási rendszer reformja ebben a stratégiában egy jelentős eszköz volt.¹⁴

Az 1919-1920-as tanév kezdetére a Kormányzótanács jelentős változásokat rendelt el, a kisebbségek oktatását az állami intézményes keretek helyett a felekezetek hatáskörébe igyekezett utalni. A lépést követően a magyar nyelv szinte teljesen kiszorult a következőekben az állami iskolákból, kb. 900 alapfokú iskolában szűnt meg a magyar nyelvű oktatás. A középfokú oktatásban a magyar tannyelv hivatalos használata a húszas évek közepére, a felsőfokú oktatásban pedig már az 1919-20-as év kezdetétől eltűnt. Az állami oktatásban pedig 1934-től szinte teljesen eltűnt a magyar tannyelv. A Kormányzótanács a kisebbségek számára az anyanyelvi oktatás minimális feltételét a felekezeti oktatáson keresztül kívánta biztosítani. Hozzájárult, hogy a „kisebbségek egyházai, a szükségüknek megfelelő mértékben új iskolákat létesíthetnek.” Az intézkedés gyakorlati haszna csakhamar jelentkezett. A Kormányzótanács e rendelete a gyakorlatban azt eredményezte, hogy megengedték az egyes iskoláknál részben vagy egészben a magyar vagy más nemzetiségi nyelv használatát.¹⁵ Az erdélyi román politikai vezetés a felekezeti iskolák indítása területén a későbbiekhez képest megengedőbb eljárást alkalmazott, de a közép- és felsőfokú oktatás szintjén a kezdetektől erős centralizációs és nacionalizáló magatartás volt tapasztalható. 1918-20 között a római katolikus és református felekezetek az érvényben lévő szabályok között a 794 főgimnázium, polgári iskola, tanítóképző, felsőkereskedelmi és népiskola mellett 390 új iskolát alapítottak. A magyar nyelvű felekezeti

---

¹⁴ LIVEZEANU 2000. 9–17.

¹⁵ A Kormányzótanács közel 600 állami és községi elemi iskolában hagyta meg a magyar tannyelvet, vagy állított magyar tagozatot az esküt tett tanítók alkalmazásával (hasonlóan létesített 89 német és 73 szerb, rutén, szlovák tannyelvű iskolát). A reformátusok a meglévő 322 elemi iskolájukhoz további 319 elemi indítottak, az unitáriusok a 26 elemi 49-re növelték, a római katolikusok a meglévő 388 magyar elemi iskolából 370-et megtartottak magyarnak, 18-at németté alakítottak át, illetve további 36 német tannyelvű elemi iskolát szerveztek. Az evangélikus elemi iskolák számában változás nem történt, 8 magyar és 261 német iskola működött.

iskolák száma ezzel 1184-re emelkedett. Az elemi iskolákat tekintve a megmaradt 600 állami és 1068 felekezeti magyar iskola az összes erdélyi elemi iskola 31%-át tette ki, amely megegyezett a nemzetiségi arányszámmal. Hasonló értéket mutatott a líceumok (51%), a polgári (48%), és a tanítóképzők (48%) mutatói is. 1918–1920 közti tanévek oly értelemben minősíthető átmeneti jellegűnek, hogy a Kormányzótanács strukturális változásokat nem határozott el, a felekezetek részére szélesebb körben engedélyezte az anyanyelvi oktatás szervezését, de adminisztratív eszközökkel (tantárgyak, ünnepek, biztosok, hűségeskü) nyomatékossította a hatalomátvétel előrehaladtát.¹⁶

Az iskola kulcsterület

A bukaresti központi kormány 1920. április 8-ával megszüntette a nagyszebeni Kormányzótanácsot és a közoktatás átalakítását a román kormány közvetlen ellenőrzése alatt álló kolozsvári központú Közoktatásügyi Főtitkárság (Secretariatul General) vette át. A magyar felekezetek iskolaépítésének rövid programszerű hulláma, amely saját költségen zajlott addig a pontig állt csupán összhangban a Kormányzótanács iskolapolitikai döntéseivel, amíg 1920 második felétől, a trianoni békeszerződés aláírásának időpontjától a román állam megkövetelte a felekezeti iskoláktól a román állami felügyelet elismerését. A bukaresti kormány az általa megbízott intézménytől azt várta, hogy a magyar felekezeti iskolahálózat bővítését hatálytalanítsa, illetve mielőbb egy egységes román nemzeti oktatási rendszert alakítson ki. A hatalom az egyházi iskolák tanszemélyzetétől az azonnali hűségeskü letételét követelte, megszüntette a felekezeti magyar iskolák államsegélyezését, illetve megtiltotta az állami épületeknek felekezetek részére történő bérbeadását. A nyilvánossági jog megvonásával fenyegették azokat az iskolákat, amelyek 1922. áprilisig nem fogadták el az állami román tantervet. Az 1919–1920. tanévben letett érettségi vizsgákat érvénytelenítették, amelyek a román kormány megbízottjainak jelenléte nélkül folyt le (a határozatot végül visszavonták).¹⁷ A nem-román származású tanköteles tanulókat a

---

¹⁶ DIÓSZEGI 1990. 81–82.; BARABÁS 1944. 7–11.

¹⁷ Erre hivatkozva később bezárták a máramarosszigeti, a nagykárolyi, a szilágy-somlyói, a nagyváradai katolikus, a szászvárosi, a székelyudvarhelyi, a máramarosszigeti református főgimnáziumokat.

román nyelven történő oktatásra kötelezték, amely a fokozatosan bevezetett származás, név és valláselemzés következtében számos esetben visszaéléshez vezetett. A gyakorlatban ez azt jelentette, hogy egy zsidó felekezetű gyermeknek vagy románul vagy héberül kellett tanulnia, akkor is, ha nem bírta egyik nyelvet sem. A *Keleti Újság* interjút készített Matiei András kolozsvári közoktatásügyi tanácsossal, aki úgy foglalt állást, hogy

„az anyanyelv fogalmát úgy magyarázzuk, hogy ez azonos – a békeszerződésben szerzett jog szempontjából – a nemzeti nyelvvel. Így például az elmagyarosodott román nemzetiségűek nemzeti nyelve a román. [...] A zsidóságnak, mint nemzetiségi kisebbségnek a héber, illetve a jiddis a nemzeti nyelve. Korántsem akarjuk lehetetlenné tenni ezen iskolák fennmaradását, hiszen jól tudjuk, hogy a zsidóság nagy része magyar anyanyelvű. Ha a zsidó felekezet által fenntartott iskola nem akarna nemzeti nyelvére áttérni, úgy követelni fogjuk a román nyelvre való áttérést [...]”¹⁸

A tanári kar tagjainak mindennapjait adminisztratív rendelkezésekkel is nehezítették: a felekezeti iskolákba nem iratkozhatott be eltérő vallású tanuló, nem taníthatott más vallású tanár. A magyar felekezeti iskolák államsegélykérelmét elutasították. A tanárokat román nyelvvizsgára kötelezték és elégtelen román nyelvtudás címén sok esetben el is bocsátották őket. Az intézkedések következtében a Kormányzótanács működése alatt létesített felekezeti iskolák (kiemelt számban a líceumok és főgimnáziumok) nagy része hamarosan megszűnt. A birtokreform alapjaiban rázta meg az egyházakat, mint a kisebbségbe kényszerült magyarság egyik társadalmi tartópillérét. Az 1921. július 30-i törvény értelmében végrehajtott földreform alapvető bevételeitől fosztotta meg a magyar egyházakat, és ezzel finanszírozhatatlanná tette az egyházi iskolákat azzal, hogy földjeik jelentős részét kényszerbérletbe kellett adniuk.¹⁹

---

¹⁸A felekezeti iskolák nyelve *Keleti Újság* 1921. április 13.

¹⁹ BARABÁS 1944. 11.; DIÓSZEGI 1990. 82–84.; IANCU 1995. 209.; Rendelet a felekezeti tanszemélyzet eskütételére. *Keleti Újság* 1920. november 23.; Jegyzőkönyv a felekezetközi tanács Kolozsvárt, 1920. augusztus 11-én tartott értekezletéről. Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, Kolozsvár, 4950/1920; A római katolikus esperesi hivatalnak Brassóba. Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára 6775/1920.

A magyar nemzetiségi oktatás érdekérvényesítése szempontjából, az oktatásban jelentős szerepet vállaló történelmi egyházak együttműködésére az ún. *magyar egyházak felekezeti központi tanácsa*²⁰ formájában, abban a hatalmi vákuumban került sor, amikor Erdély román katonai megszállás alá került. A négy erdélyi püspök: Majláth Gusztáv Károly római katolikus püspök, Nagy Károly református püspök, Ferencz József unitárius püspök és Kirchknopf Gusztáv evangélikus püspök egyetértésével az egyházak 1920-tól állandó és rendszeres formában egyeztették közéleti és társadalmi szerepvállalásuk során kifejtett álláspontjukat. A magyar nyelv és kultúra megőrzése érdekében „az erdélyi magyarság felekezeti jellegű közoktatási rendszere egységes alapelvek szerint kidolgozandó és az itt kockán forgó nemzeti érdekek megoltalmazandók.”²¹ Az iskolafenntartó egyházak vezetői a negatív állami politikával szemben több alkalommal is hangot adtak tiltakozásuknak és memorandumokban fordultak Románia miniszterelnökéhez, amelyben az egyházi és az iskolai autonómia elismerését követelték.

Az 1920–1922 között, a Kormányzótanács időszaka alatt ún. redukciós iskolapolitika érvényesült. Az erdélyi román politikum, amely a magyarországi politikai rendszerben szocializálódott, a felekezeti iskolák engedélyezésén keresztül képzelte el a kisebbségi oktatás biztosítását. Ebben a rövid időszakban a magyar egyházak viszonylag könnyedén, de saját erejükre támaszkodva alapítottak iskolákat. 1921-öt követően ezzel ellentétes, nyíltan diszkriminatív oktatáspolitikát érvényesült Romániában (egészen 1940-ig.)²² A romániai magyar közösségek számára az iskola olyan kulcsterület volt a kezdetektől fogva, amely identitásuk megőrzésében az elsőszámú intézményes háttérrel garantálja. Az anyanyelven történő oktatás ügye nemcsak képes volt mozgósítani a magyar politikai elitet és a társadalom egyes rétegeit, de a politikai diskurzus többség-kisebbség viszonyában is komoly törésvonalat jelent. A kisebbségi jogok védelme

---

²⁰ Az első tanácskozássra 1918. november 25-én került sor Kolozsváron, de rendszeressé 1919/20. fordulójától vált a felekezeti központi tanács munkája. 1920-21-ben a fenn maradt források szerint legkevesebb 35 ülésre került sor.

²¹ Jegyzőkönyv, Kolozsvár, 1920. június 23-án tartott felekezeti központi értekezletről. Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára, Kolozsvár; SAS 2002. 66–67.

²² BÁRDI 1997.

és biztosítása jegyében kibontakozott küzdelem egyik konfliktusos dimenziójává az iskolaügyek váltak.

IRODALOM

BARABÁS Endre

- 1944 *A magyar iskolaügy helyzete Romániában 1918–1940.* Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda Rt., Kecskemét.

BARANYAI Zoltán

- 1925 *A kisebbségi jogok védelmének kézikönyve.* Ludwig Vögelin Verlag, Berlin.

BÁRDI Nándor

- 1997 A romániai magyarság kisebbségpolitikai stratégiái a két világháború között. *Regio* 8. évf. 2. sz.
<http://epa.oszk.hu/00000/00036/00029/pdf/02.pdf>
(letöltve: 2016. április 2.)
- 2007 A budapesti kormányzatok magyarságpolitikai intézményrendszere és stratégiája 1918–1938. *Kisebbségkutatás* 16. évf. 1. sz. 7–18.

DIÓSZEGI László

- 1990 Az erdélyi magyar iskolaügy 1918–1940. In: *Varietas historiae. Tanulmányok Juhász Gyula 60. születésnapjára.* Magyarságkutató Intézet, Budapest. 81–95.

IANCU, Gheorghe

- 1995 *The Ruling Council. The Integration of Transylvania into Romania.* Center for Transylvanian Studies–Romanian Cultural Foundation, Cluj-Napoca.

LIVEZEANU, Irina

- 2000 *Cultural Politics in Greater Romania. Regionalism, nation building and ethnic struggle, 1918–1930.* Cornell University Press, Ithaca and London.

MIKÓ Imre

1941 *Huszonkét év.* Studium, Budapest.

SAS Péter

2002 Az Erdélyi Római Katolikus Státus, *Egyháztörténeti Szemle* 3. évf. 2. szám 66–73.

FORRÁSOK

MNL OL K26 ME 1920. XXXIX 9967 – *Az erdélyi magyarság evakuálása kérdésében*

Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanács Levéltára, Kolozsvár – *A felekezeti tanács jegyzőkönyvei.*

MELLÉKLET

1. táblázat: *Romániához csatolt magyar területeken működő iskolák 1918 szeptemberében*²³

Jellege	Elemi népiskola	Polgári iskola	Középiskola	Tanítóképző
	magyar, román, német, más	magy., rom., német	magy., rom., német	magy., rom., émet
	t a n í t á s n y e l v e i			
Állami	1497 - - -	66 - -	25 - -	10 - -
Községi	305 96 26 80	12 - -	2 - -	- - -
Görög keleti	- 1218 - -	- 1 -	- 3 -	- 3 -
Görög kat.	- 1078 - -	- 2 -	1* 2 -	- 5 -

²³ A táblázat a román parlament 1925. május 15-i szenátus naplójából való, amely az oktatási törvény vitájához készült.

Evangélikus	8 - 261 -	- - -	- - 9	- - 3
Római kat.	388 - - -	25 - 7	13 - -	11 - -
Református	322 - - -	3 - -	9 - -	3 - -
Unitárius	26 - - -	- - -	2 - -	- - -
Izraelita	42 - - -	3 - -	- - -	- - -
Összesen:	2.588 2.393 287 80	109 3 7	52 5 9	24 8 3
	48,4% 44,7% 5,4% 1,5%	91,6% 2,5% 5,9%	78,8% 7,6% 13,6%	68,6% 22,8% 8,6%
Együtt:	5347 (100%)	119 (100%)	66 (100%)	35 (100%)
Összesen állami:	1497 (28%)	66 (55%)	25 (38%)	10 (28%)
Összes felekezeti+ autonóm:	3850 (72%)	53 (45%)	41 (62%)	25 (71%)

*A román kimutatás a belényesi görög katolikus főgimnáziumot magyar tannyelvűnek vette, ellenben hivatalosan az alsó négy osztály tiszta román volt, míg a felső osztályok magyar-román vegyes tannyelvűek voltak.

FALUSI, NORBERT

HUNGARIAN NATIONAL MINORITY EDUCATION IN ROMANIA 1918-1922

The topic of the essay is the creation of the Hungarian political community (1,5 million people) in Romania which live in the territories annexed to Romania in 1918-1920. The problem: how does a social group that turns the process of nationbuilding promoted by the state organise itself into a community (as a national minority)? The national minorities in Romania waged a hard struggle to save their educational institutions. The Paris Minorities Treaty (December 9. 1919.) were to some extent an internationally formulated basis for the regulation of national minority education in Romania. The Sibiu Romanian Governing Council (Consiliul Dirigent 1918-1920.) honored these rights, but as soon as it was abolished, in the 1919-1920 academic year, significant changes began to occur, and from that time onward the situation gradually deteriorated.